

בדיקה רפואית לנפגעות אונס

ד"ר שחר קול

כחבר חדש באגודה לרפואה ומשפט בישראל, הזדמן לי לאחרונה לקרוא שני מאמרים מפורטים של ד"ר בצלאל בלוך, העוסקים בבדיקה רפואית של קרבנות אונס. (דרישות וליקויים בבדיקה מדיקולוגית של מקרי אונס - רפואה ומשפט 9, דצמבר 1993, עמ' 24; בדיקה רפואית משפטית של קרבנות אונס - רפואה ומשפט 10, אוגוסט 1994, עמ' 19).

אמנם חלף זמן רב מפרסום המאמרים האלה אך דומה כי עולם כמנהגו נוהג. צודק ד"ר בלוך שאת הבדיקה חייב לערוך רופא משפטי, אך למרבה הצער, נערכת הבדיקה - לרוב - על ידי רופאי נשים, שלא קבלו כל הכשרה המקנה להם את הידע והיכולת לבצע את הבדיקה המאוד מפורטת שמתאר ד"ר בלוך.

כרופא נשים בבית חולים ציבורי גדול הוטל עלי לא אחת לבדוק בחדר המיון נפגעות אונס. באופן כללי, הרופא בחדר המיון אמור לבדוק את הפונים ולהחליט באילו מקרים מחייב המצב הרפואי לאשפז את הנבדק ומי יכול לחזור לביתו ולהמשיך בבירור וטיפול במסגרת אמבולטורית. מבחינה זו, בדיקת נפגעת אונס היא חריג, שכן כאן עומדת שאלה משפטית. אין ספק כי בדיקה רפואית-משפטית מקצועית ומלאה תסייע למערכת המשטרתית-משפטית להגיע לחקר האמת ולהוציא משפט צדק. לכן, האינטרס הברור של הנפגעת מחייב שתיערך לה בדיקה מקיפה כזו. כיוון ש"כמעט כל הרופאים המשפטיים בארץ מרוכזים במכון לרפואה משפטית בתל אביב" (ד"ר בלוך, גליון מס' 9), הרי אין כל אפשרות מעשית כי כל נפגעות האונס (ואפילו לא רובן) תזכינה לעבור בדיקה "על פי הספר". התסריט האופייני הוא שהמתלוננת מגיעה בלוויית שוטר לחדר המיון, בדרך כלל בשעות הקטנות של הלילה. עובדת סוציאלית מוזעקת אל חדר המיון, ומלווה את הנפגעת לבדיקה אצל רופא הנשים התורן. כפי שכבר אמרתי, רופא זה לא קיבל הכשרה לבצע את הבדיקה המשפטית כנדרש במאמר של ד"ר בלוך.

בחדר המיון נמצאת ערכה לנפגעות אונס, המכילה אמצעים לאיסוף חומר משפטי. הרופא התורן מנסה כמיטב יכולתו למלא בדיקות את ההוראות המצורפות לערכה, וכן מנסה לבדוק את הנפגעת למיטב שיקולו המקצועי.

למקרא המאמרים של ד"ר בלוך, ברור לחלוטין כי המתרחש בחדר המיון רחוק מלהשביע רצון.

כאשר מקרה האונס יגיע לערכאות, תהיה מלאכתו של עורך הדין, המגן על הנאשם באונס, קלה. הוא יתאר את בדיקת הנאנסת ע"י הרופא כבלתי-מקצועית, לא מושלמת, ולא מדויקת, ובודאי כבדיקה שאינה עולה בקנה אחד עם הסטנדרטים שמציב ד"ר בלוך.

כאמור, אין ספק כי מצב עניינים זה אין בו כדי לשרת תהליך עשיית צדק, והוא עלול לגרום עוול למתלוננת.

הבעיה תפתר אם כל נפגעת אונס תיבדק ע"י רופא משטרת-משפטי אשר קיבל הכשרה מיוחדת לבצע בדיקה זו. פריסה ארצית של רופאים כאלה תאפשר גישה מהירה של המתלוננת לבדיקה רפואית מקצועית, שתשרת את האינטרסים שלה ותסייע לחקירת המשטרה. השענות על שרותי הרופאים בחדרי המיון היא אולי נוחה, אך נוחות זו יוצאת בהפסד של תהליך עשיית הצדק.

הכותב הוא רופא נשים במרכז הרפואי רמב"ם בחיפה.